

Fra skatteopkræver i Serampore til keglespiller i Roskilde

Frederik Emil Elberling og Harriet Anna Elberling

Af P. S. Ramanujam

Når man går ind på Gråbrødre kirkegård i Roskilde, lidt til venstre for midtergangen, finder man en lidt anonym gravsten med to navne – Frederik Emil Elberling og Anna Harriet Fiellerup.¹ Graven gemmer resterne af to mennesker med et bemærkelsesværdigt liv i Dansk Ostindien og Vestindien.

Harriet Anna Fjellerup

Harriet Annas historie begynder med Gowan Harrop, som var en engelsk købmand, der kom til Indien i 1760'erne. Han købte nogle små fragtskibe i Indien, og handlede med Aceh provinsen i Indonesien. I 1769 ansøgte han om at blive dansk resident i Porto Novo, en lille fiskerby nord fra den danske koloni Tranquebar. Han blev gift i Porto Novo og etablerede en 'bankesal' (dvs. pakhus) og solgte varer på det Dansk Ostindiske Kompagnis vegne. I midten af 1770'erne var der megen politisk turbulens i Sydindien med stridigheder mellem kolonimagterne England og Frankrig samt lokale magthavere – den anden britiske-Mysore krig,² Porto Novo plyndredes og Gowan Harrop og den hollandske resident, Topander blev taget til fange af den lokale fyrste Hyder Ali, men det lykkedes Harrops familie at flygte til Tranquebar. Harrop blev løsladt efter 1½ års fængsel og pinsler. På vej hjem til Tranquebar fik han at vide, at hans kone var død på grund af sorg, mens hans sad i fængsel. Trods sin store sorg bestemte Harrop sig for at leve videre for sin datters skyld.

Denne datter, Catherine Harrop blev i 1786 gift med capt. Johan Carl Wilhelm von Braun.^{3 4} De fik en datter, Catherina Elisabeth Braun, som i 1807 giftede sig med Hans Jacob Fjellerup.^{5 6} Derefter rejste parret til Serampore,⁷ en dansk handelsstation ved Kolkata [Calcutta] i Bengalen. Deres to første børn døde samme dag i 1817 af mæslinger, og bare fire dage efter rejste forældrene til Danmark. Men allerede i 1821 rejste familien atter tilbage til Indien, hvor Harriet Anna Fjellerup blev født d. 23 marts 1821 i Serampore. Rasmus Rask, den

P. S. Ramanujam født i Indien 1946, ph.d. i fysik, professor emeritus på Danmarks Tekniske Universitet (Risø). Han har i de sidste 8 år studeret og skrevet om de danske koloniers historie i Tranquebar og Serampore i Indien.

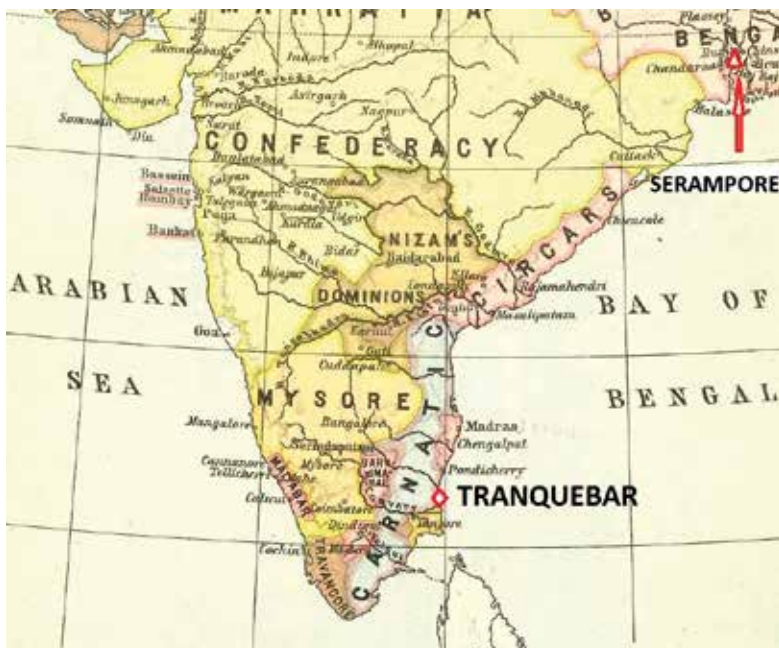
Elberlings gravsten på Gråbrødre kirkegård, Roskilde (foto: P. S. Ramanujam).

Hans Jacob Fjellerup og Catherina Elisabeth Fjellerup.

berømte filolog, besøgte dem i Indien og noterer i sin dagbog d. 5. maj 1821: "Ieg hilste på Mad. Fjellerup". Og d. 11. maj; "drak The hos Mad. Fjellerup hvor Doktoren gav Fyrværkeri for den yngste Datters Fødselsdag."⁸ Den yngste datter var Harriet Anna Fjellerup.

Senere samme år rejste Hans Jacob Fjellerup til Peru for at tjene penge, og Catherina Elisabeth fulgte efter i 1827 med de to yngste døtre. Hans Jacob skriver i sin dagbog: "The youngest named Harriet I had never seen before, as she was born a fortnight after I had left India ... With what fatherly joy did I embrace this little six year old girl only those can feel who themselves are parents"⁹ Den anden datter, Louisa Augusta, var også med. Familien rejste hjem til Danmark i 1828 men videre tilbage til Indien allerede i 1830. Det er meget sandsynligt, at C. W. Eckersberg malede et portræt af Catherina Elisa-

Indiens kort fra 1795.
(Charles Joppen).

beth Fjellerup medens familien var i Danmark.¹⁰ Harriet Anna blev konfirmeret den 13. marts 1835 af Knud Eskild Møhl i Zions kirken i Tranquebar.¹¹ Bare et par måneder senere døde hendes far, Hans Jacob Fjellerup, 57 år gammel. Det var ved denne lejlighed Harriet Anna for første gang traf sin kommende mand, Frederik Emil Elberling. Folketællingen fra Tranquebar fra 1835 noterer, at Elisabeth Braun, enke efter faktor Fjellerup, 47 år gammel boede sammen med Harriet Anna på 14 år på Paradepladsens vestlige side.¹² Efter Hans Jacobs død rejste Catherina Elisabeth Fjellerup med datteren Harriet Anna til Balasore i nærheden af Calcutta, hvor den ældste datter Maria boede sammen med Thomas Campbell. Med på skibet var Frederik Emil Elberling.

Frederik Emil Elberling

Frederik Emil Elberling blev født den 29. juli 1804 på Christianshavn i København¹³ som søn af glarmester Vilhelm Georg Elberling og hustru Anne Margrethe Hoyermann. De var 4 sønner og 2 døtre i familien. Elberlings bedstefar, der også var glarmester, stammede fra Hannover, medens moderens familie kom fra Holsten. Elberling blev student i 1826, vandt universitets guldmedalje i 1829 og blev jurist i 1830. Han blev tilbudt et job som regeringssekretær i Serampore og drog af sted i 1834. Efter et par måneders ophold i Guldkysten sammen med de danske embedsmænd rejste han videre

Frederik Emil
Elberling.

til Indien. Han opholdt sig i først i Tranquebar i 3 måneder og kom til at arbejde sammen med regeringsråd Peder Hansen, der blev hans kollega i de næste mange år, selvom forholdet mellem dem aldrig var harmonisk. Elberling ankom til Serampore i august 1835.

Arbejdet som sekretær betød, at Elberling både var amtsforvalter og skatteopkræver. Der var en folketælling i Serampore i efteråret 1835, som Elberling var ansvarlig for. Han mente, at lister over folketællingen skal ledsages af oplysninger om de Indiske forhold. Det blev til en fuldstændig beskrivelse af hele kolonien. I en artikel i *Fædrelandet* i 1837 beskriver Elberling det danske Etablissement i Bengalen. Her fortæller Elberling, at Serampore var forpagtet i året 1759 for en årlig afgift af 1601 Sicca Rupier¹⁴ (ca. 175,000 nuværende danske kroner). Hele etablisementet udgjorde ca. 580 hektarer, hvoraf Serampore dækkede ca. 62 hektarer. "Efter herkomsten ere de 11,187 indbyggere i Serampore: 80 Europæere, 111 Ostindianere, 7 Armenianere, 202 Portugise-

re, 8892 Hinduer og 1895 Muselmænd. Hinduerene høre til 57 forskellige kaster...Endnu fortjener det at udhæves, at i Serampore ere 5 Missionairer, en Catholsk Præst, 49 Mahomedanske og Indiske Præster, 2 Astrologer, 16 Studenter, 34 Doktorer, 2 Drogister, 19 Jordemødre og 37 Skolemestre. Af offentlige Fruentimmer tælles der i Serampore 228.¹⁵

Skolevæsnet var i hænderne på missionær Joshua Marshman, fru Hannah Marshman og deres søn John Clark Marshman. I 1836 skrev Elberling en rapport til Kommercekollegiet i København om, hvordan undervisning foregik på skolerne.¹⁶ Elberling var også meget aktiv i etablering af et hospital i Serampore i 1836 og fungerede som kasserer, indtil kolonien blev solgt til England i 1845. I 1844 blev i alt 279 patienter behandlet på sygehuset.¹⁷

Frederiksnagore (Serampore) 1810, set fra floden. Til højre ses den af Ole Bie opførte Olafskirke. – Store skibe kunne ikke gå op til byen på grund af sandbanker i floden, og varerne måtte derfor transporteres videre med indfødte fartøjer (Nationalmuseet, København).

Sandsynligvis boede Harriet Anna med sin mor i det lille gule hus til venstre på billedet i Tranquebar. Billedet er fra Museet for Søfart, Helsingør.

Guvernørboligen i Frederiksnagore. Opført 1771 og regnedes for at være en af byens smukkeste Bygninger (Museet for Søfart, Helsingør).

I maj 1837 besøgte Elberling Balasore, hilste på Harriet Anna, og friede til hende. De blev gift den 8. juli samme år i den danske kirke i Serampore.¹⁸ Elberling var da 30 år gammel og Harriet Anna 16. Mellem 1839 og 1843 fik de 4 børn, i de næste 2 år endnu to piger, som blev døbt på ekspeditions-skibet Galathea, der på sin verdensomsejling netop ankrede op i Serampore i 1845. Om disse dåbshandlinger skriver Christian Thornam, en tegner på *Galathea*: "I søndags var der barnedåb ombord. Regeringsråd Elberling havde to børn, der blev døbt. Den ene kom til at hedde Emelie Galathea Elberling, den anden fik intet navn, thi det glemte pastor Hansen aldeles og blev meget flov, da vi sagde det til ham bagefter. Det er i det hele taget et underligt menneske, vor præst."¹⁹ Pigen kom til at hedde Ida Johanne.

I 1842 begyndte Elberling at samle og bearbejde stof til et system over de love, der var gældende i Bengalen. Hinduer og muslimer havde deres egne love, landet sine lokale love og englænderne deres egne love og alt dette skulle administreres af englænderne. Dette arbejde resulterede i "A treatise on inheritance, gift, will, sale and mortgage: With an introduction on the laws of the Bengal presidency" som Elberling blev færdig med i 1844, det eneste skrift af en dansk forfatter

St. Olavskirken i Serampore.

om indisk ret.²⁰ Peder Hansen var blevet guvernør for hele kolonien og fik ansvar for at afhænde de ostindiske etableringer til England. Overleveringen af kolonien fandt sted den 11. oktober 1845. Det var Elberling, der affattede dokumenterne vedrørende salg af Dansk Ostindien.²¹ Familien Elberling forlod nu Indien og rejste hjem til Danmark i begyndelsen af 1846. Med sig havde de en kasse med indiske sager til Nationalmuseet i København, hvor de er til skue den dag i dag. Elberling var glad for at rejse væk fra Indien: "Indvaanere udmærke sig forøvrigt ikke ved nogen Vindskibelighed; de Fleste ere dovne, og det er mere Nød end Lyst og Trang til Arbejde, som bringer dem til at udføre deres daglige Beskæftigelser. Saalænge Kaste-Væsenet existerer, vil nogen almindelig Vindskibelighed neppe kunne finde Sted."²²

Elberling i Dansk Vestindien

I begyndelsen af 1848 fik Harriet Anna og Frederik Emil deres syvende barn. I mellemtiden blev Peder Hansen, den tidlige guvernør over de dansk ostindiske besiddelser, ansat som kongelig kommissær til Dansk Vestindien. Her var der kaos, efter at Peter von Scholten havde erklæret slaverne for

En af genstandene fra Elberlings samling ("Den fløjtespillende Krishna"), Nationalmuseet, København.

Et billede fra Kongensgade, Christiansted, St. Croix (Det Kgl. Bibliotek, København).

at være emanciperede den 3. juli 1848. Elberling var ikke enig i Scholtens beslutning. Han noterer: "Hvor let ville det da ikke have været, dersom man straks havde anvendt kraftige midler, i stedet for underhandlinger og vrøvl (til at dæmpe oprøret)."²³ Der var en stor arbejdsløshed blandt de sorte. Peder Hansen skulle hjælpe med at bringe sagerne i orden derovre, og kolonialdirektør Peter Johan Gottfried Garlieb bad Elberling om at assistere Peder Hansen. Hvis Elberling afslog tilbuddet, risikerede han at miste sin pension uden at opnå anden ansættelse. Elberling blev tilbudt stillingen på de meget favorable vilkår, at han blev lønnet som regeringsråd, kun skulle opholde sig et år i Vestindien, og såfremt opholdet blev forlænget over et år, tilstodes der familien fri rejse frem og tilbage. Den 25. november 1848 ankom Elberling og Peder Hansen til St. Croix.

Den første sag, Elberling og Hansen gik i gang med, var en reorganisation af politivæsenet. St. Croix blev delt i tre distrikter, hver med en politimester og en assistent og et passende antal betjente, som skulle skabe et mere effektivt politi, som hurtigt kunne gribe ind i uroligheder og de sortes løsgængeri. Domfældelse skulle også gennemføres hurtigere. Disse provisoriske anordninger skabte en så heftig debat i Danmark, at Finansminister Sponneck måtte advare Hansen mod Elberling: denne optrådte med for "megen selvtilid

og egenrådighed, og tilsidesætter anlagte normer og derfor fremkalder sammenstød...Må jeg opfordre Dem til at holde ham i tømme, både hvad hans personlige, (og) Deres anseelse svækkende optræden angår."²⁴ *Fædrelandet* mente, at Peder Hansen ingen kontrol havde med Elberling, der "endog uden at påberåbe sig ordre, har foretaget handlinger og udfærdiget dokumenter, som synes at fordre generalguvernørens egen underskrift."²⁵

I begyndelsen af 1849 udarbejdede Elberling og Hansen en provisorisk anordning til at bestemme forholdene mellem landejendomsbesidderne og de fri arbejdere af landbefolkningen.²⁶ Anordningen bestod af reglementer for arbejdskontrakter, løn, arbejdstiden og retningslinjer for ekstrabetaling for arbejde i høsten, børnearbejde og om gravide og ammende kvinders rettigheder samt om pasning af syge børn.²⁷ Arbejdsreglementet sikrede den hvide planter arbejdskraft og den sorte landarbejder rimelige arbejds- og leveforhold i næsten 30 år. Elberling skrev: "I ethvert velordnet Samfund maa Befolkningens naturlige Frihed taale Indskrænkninger til Fordel for Samfundet i det hele: om disses Nødvendighed kan der ikke være nogen Tvivl eller Tvist, men vel om deres Udstrækning og Omfang. Man bør ikke, som Attorney-general paa Trinidad i Novbr. 1848 udtrykte sig i en Tale til den lovgivende Forsamling, tillade Negeren: "to go to the devil in his own way"; thi samfundet har ogsaa et Krav paa hans Arbeidskraft og Arbejdsdygtighed, og det menneskelige Samfund hviler paa den guddommelige Lov: i dit Ansigts Sved skal du æde dit Brød. Man har derfor Ret til at formene Negerne at være Lediggængere."²⁸

I 1852 var der en heftig debat i Danmark om Dansk Vestindiens fremtidige tilknytningsforhold til moderlandet. Spørgsmålet var, om grundloven skulle gælde i kolonierne, og om kolonierne skulle repræsenteres i rigsdagen. Elberling syntes, at der skulle være en stærk guvernør, der kunne beskytte befolkningen "mod de mindre autoriteters og københavnske overgreb". Han skriver: "Den er givet til Trods for den hos alle Nationer, som besidde Colonier, indvundne Erfaring, at (kolonial) Regeringen ikke kan være i Moderlandet, men saavidt muligt bør være i Colonierne selv. Som man har saaet, saa har man høstet!". Ved nytårstid var der fest blandt de sorte. Elberling noterer: "Man bad om tilladelse til, at et udvalg måtte møde om aftenen i guvernementshuset. Det blev tilladt, og kl. 6 mødte "The Essence of Colonne"... De var klædte lige så smukt som vore baldamer, og de dan-

Frederik Emils bror, Carl Wilhelm Elberling, netop var blevet rektor på Roskilde Kathedralskole.

Elberling i Roskilde

Fra nu af blev Elberling bofast! Det er faktisk interessant med den imponerende rejseaktivitet, som både Elberling og hans svigerfader Fjellerup har udøvet med familier i årene 1807-1851.

I juli 1855 blev Emil Elberling udnævnt til herredsfoged

Elberling som kegle-spiller (Roskilde lokalarkiv).

Et portræt af Anna Elisabeth Sarauw f. Elberling malet af Constantin Hansen (med tilladelse fra Lars Aabo og Erik Sarauw Kristiansen).

for Ramsø-Tune herreder. Foruden Harriet Anna og Frederik Emil talte familien nu 10 børn (den ene, August Severin, døde den 15. maj 1853) og flyttede ind i distriktslæge Johan Henrik Seidelins hus på hjørnet af Støden og Lille Højbrøndsstræde.³¹ Efter de mange børnefødsler blev Harriet Anna svagere og svagere, og hun døde den 27. november 1859, 38 år gammel, efter at have født endnu et barn i 1856. Folketællingen fra 1870 viser, at Elberling boede på Støden med fem af sine børn.³²

Elberling blev valgt som medlem af Roskilde byråd i 1863 og 1869. Keglespil interesserede ham meget, og i 1868 anlagde han i sin have en keglebane, der samlede en del yngre mænd. Fanny Fang skriver: "I Elberlings Tid hedder det, fra dem der endnu er i Stand til at huske det, gik hans Have hegnet af Stengærder langs Strædet og op langs det nuværende Store Højbrøndstræde saa langt, som hele Bebyggelsen paa den søndre side af dette Stræde nu rækker, d. v. s. til Ejendommen Nr. 11 fra Blaagaardsstræde, hvis Have stødte op til Elberlings. Der var altsaa ingen smalle Steder hvad Pladsen angik. Intet under derfor, at Herredsfogeden kunde tillade sig paa egen Grund at have sin egen private Keglebane."³³

Den 6. juli 1874 lagde Elberling grundstenen til den nye kirke i Vindinge. I den anledning skrev Roskilde Tidende: "Guirlander vare anbragte om Kirkens Grund, og over selve Stedet, hvor den højtidelige Akt skulde foregaa, var rejst en Teltbygning. Provst Poulsen af Ejby talte om Kirkens Betydning for Menigheden, og Herredsfoged Elberling oplæste og nedlagde derpaa Grundstensdokumentet og en Sølvmønt med Kong Christian den Niendes Brystbillede. Mindebladet af Pergament blev indloddet i en Blykapsel. Strax efter samledes de Indbudte til Fællesmaaltid i Skolen, som var smykket med Blomster og Grønt, og her udbragtes en stor Del Skaaler, af hvilke vi skulle nævne Herredsfoged Elberlings for Kongen og Pastor Kruse, Rerslev, for Justitsraad Fris, der her som ved mange andre Lejligheder søgte at hygge og frede om Kirkebygninger."³⁴

Anna Elisabeth Sarauw f. Elberling

Frederik Emil Elberling døde den 9. maj 1880, 76 år gammel. Tre af Elberlings sønner udvandrede til Amerika, hvor de har efterladt en del Elberling'er.

Efter moderens tidlige død overtog Anna Elisabeth, den ældste datter sammen med den næstfølgende søster i rækken pasningen af de ti børn for faderen. Anna Elisabeth El-

berling blev gift med Carl Harald Sarauw og boede i Sorø.³⁵ Hun "lærte tidligt at brodere og fra barnsben fik på fingrene", skriver Christian Sarauw, et af Anne Elisabeths tipoldebørn.³⁶ Kun otte år gammel broderede hun en smuk balkjole til sin mor, Harriet Anna, på St. Croix. "De broderer jo så smukt, fru Sarauw. Vil de ikke være med til at stifte en broderi forretning", spurgte den berømte maler Constantin Hansen.³⁷ Hun etablerede broderiforretningen 'Boden' i Lille Købmagergade 63 i København sammen med Kristiane Konstantin-Hansen og Johanne Bindsbøll i 1873. "Anna Sarauws kunstneriske repertoire var ikke mindre end Constantin Hansens. Fra hendes hånd er til i dag bevaret op mod 2000 broderiforlæg og prikmønstre, forlæggene i bly eller pen er som regel håndkolorerede", skriver Christian Sarauw. Hendes Indiske forbindelser viste sig i hendes "forlæg til geometriske borter og spiralornamenter samt rosetter og liljer". I 1888 deltog hun sammen med broderihandelen i *Den Nordiske Industri-, Landbrugs- og Kunstudstilling*, hvor hun blev tildelt en medalje for en broderet æske. Lars Aabo skriver: "Som de øvrige varetog hun dels kunstbroderi, dels tegning og indsamlinger af mønstre i alle afskygninger til brug for forretningen. Også i arbejdsomhed har Anna Sarauw været en jævnbyrdig kompagniskabet."³⁸

Elberlings familiegrav
(foto: P. S. Ramanujam).

Afslutning

På gravstedet i Roskilde findes tre andre sten: For Ingeborg Elberling, som var født i Roskilde i 1856, for Emilie (Galathea) Elberling, der blev døbt på skibet *Galathea* i Calcutta og for Anna Harriet Lindhard, der var datter af Augusta Petrea Elberling. Mens Harriet Annas oldefar, Gowan Harrop, levede i 1760'erne, døde en af hendes oldebarn, Elisabeth Lindhard i 2014, 102 år gammel!

Det er præcis 100 år siden at Dansk Vestindien blev solgt til USA, og det er næsten 400 år (397 år præcis) siden, at den ældste Dansk koloni – Tranquebar – blev oprettet. Det er en stor ære, at kunne bidrage til Historiske Forening i Roskilde Amt med en artikel om to mennesker, som har været både i Dansk Ost- og Vestindien. En stor tak til Simon Rastén, Nationalmuseet, for Elberlings biografi og billedet, Lars Aabo og Erik Sarauw Kristiansen for billedet af Anna Elisabeth Sarauw. Billedet udkom i Haandarbejdets fremme, marts 2013. Billedet af Catherina Elisabeth Fjellerup er udgivet her med tilladelse fra Lauritz.com. Tak til Lokalhistorisk Arkiv, Roskilde og Eva Tønnesen, for billedet af Elberling, som kegle-spiller. Jeg takker Gorm Bruun Hansen for en hjælpende hånd med artiklen.

Noter

1. På gravstenen står "Anna Harriet Fjellerup", men i kirkebøgerne står hun som "Harriet Anna" (se note 4).
2. http://denstoredanske.dk/Geografi_og_historie/Sydasien/Sydasiens_historie_og_biografier/Hyder_Ali.
3. Johan Carl Wilhelm von Braun var født på Oldenburg i Holstein og var kaptajn ved de Trankebarske Artilleri Regiment (<http://www.dis-danmark.dk/forum/read.php?1,350702,463178>).
4. P. S. Ramanujam "Tranquebar Registers – Version 2", Saxo (2016) (https://www.saxo.com/dk/tranquebar-registers-version-2_pdf_9788740401776) gratis e-bog.
5. Hans Jacob Fjellerup var født i København og var ansat som faktor ved kolonien i Tranquebar (<http://www.dis-danmark.dk/forum/read.php?1,350702,463178>).
6. Note 4.
7. Også kendt som Frederiksnagore efter Frederik V. "Nagore" eller "nagar" betyder "by" i de fleste indiske sprog.
8. Rasmus Rasks dagbøger I, NKS 389 ek oktav, Det Kongelige Bibliotek, København.
9. "South American Journal of Hans Jakob Fjellerup", compiled by Peter Gerard Few.

10. Maleriet blev solgt på auktion hos Lauritz.com.
11. Se note 4.
12. Rigsarkivet, Rentekammer, Danske Afdeling, Tabelkommissionen, Folketælling Trankebar (1835).
13. "Sekretær Frederik Emil Elberlings erindringer (upubliceret)", Indleveret af Elberlings familie til Nationalmuseet, København.
14. En sicca rupie er omtrent 5 Mark 4 Rigsbankskilling.
15. Fr. E. Elberling, "Det Danske Etablissement i Bengalen", Fædrelandet, 29 juli 1837.
16. Erik Gøbel, "From Tranquebar to Serampore: Schools and College in Serampore. 1800-1845" i "Beyond Tranquebar – Grappling across cultural borders in South India", Ed. Esther Fihl & A. R. Venkatachala-pathy, Orient Blackswan (2014); Fr. E. Elberling, "Description of Serampore, its Population, Revenues, and Administration under the Danish Government", Calcutta (1874).
17. Rigsarkivet, Kommercekollegiet, Ostindiske Fags Sekretariat, Journalsager (1845) (Løbenr. 3296).
18. The Asiatic journal and monthly register for British and Foreign, India, China and Australasia, vol. xxiv (1837) s. 276.
19. Søren Koustrup, "Galatheas forunderlige rejse – Jordan Rundt 1845-1847", Lindhardt og Ringhof (2006).
20. Fr. E. Elberling, "A treatise on inheritance, gift, will, sale and mortgage: With an introduction on the laws of the Bengal presidency", Higginbotham, Madras (1856).
21. Om Elberlings person og især om hans virke som embedsmand i Serampore kan man læse mere i den nye danske kolonihistorie: Indien. Tranquebar, Serampore og Nicobarerne, red. af Niels Brimnes, 2017.
22. Note 13.
23. Note 13.
24. Verner Madsen, "Peder Hansen – en dansk koloniembedsmands historie", Odense Universitetsforlag (1984).
25. Note 23.
26. Arbejdsreglement, 26. januar 1849", http://www.vgskole.net/prosjekt/slavrute/general/octroi_dk.htm.
27. Note 23.
28. Frederik Emil Elberling, "De dansk-vestindiske Øer og deres Bestyrelse", C. A. Reitzels forlag (1862).
29. Note 13.
30. St. Croix folketælling: http://www.ddd.dda.dk/soeg_stcroix.asp.
31. F. Fang, "Keglespillerne i Elberlings have", "Jul i Roskilde" 1935-1939, Flensborgs Forlag (1940). Jeg takker Eva Tønnesen for oplysning og reference.
32. <https://www.sa.dk/ao-soegesider/da/billedviser?bsid=54440#54440,11918923>.

33. Note 30.
34. <http://vorfrue-vindinge.dk/page/372/vindinge-kirke>.
35. På <http://www.kvinfo.dk/side/597/bio/1150/origin/170/> står at, Anna Elisabeth døde på Vissenbjerg; men Christian Sarauw skriver (se følgende note), at hun boede hos sin søn i Klampenborg indtil sin død og er begravet i Sorø.
36. Christian Sarauw, "Fra billedkunst til broderi: Omkring håndarbejdsforretningen "Konstantin-Hansen, Bindsbøll & Sarauw" 1873-1903", *Billedkunst*, årg. 8, 20-29 (2000).
37. Note 35.
38. Lars Aabo, "Boden: en legendarisk håndarbejdsforretning", *Haandarbejdetsfremme*, 2013, nr. 1, S. 4-9.